

Jina..... Mwongozo .....Nambari ya mtahiniwa.....

Tarehe.....Darasa .....Sahihi.....

KISWAHILI

Kidato cha Kwanza

Lugha

Saa: 2 $\frac{1}{2}$

MTIHANI WA KUFUNGA MUHULA II 2019

SHULE YA UPILI YA SUNSHINE

Maagizo

Jibu maswali yote.

Majibu yote yaandikwe katika nafasi zilizoachwa katika kijitabu hiki cha maswali

Kwa matumizi ya Mtahini pekee.

Swali	Upeo	Alama
Sehemu A- Lugha	40	
Sehemu B- Isimu jamii	20	
Sehemu C- Fasihi simulizi	20	
Sehemu D- Insha	20	
Jumla	100%	

KILA LA HERI

SEHEMU YA A- LUGHA (Alama 20)

1. Taja ala mbili tuli Ufizi, kaakaagumu, Neno (al.1)
/i/ /e/ (al. 1)
2. Andika irabu mbili za mbele Vipasuo (al. 1)
3. Tafautisha kati ya Vipasuo na kipashio-kwamizwa
Vipasuo - hewa huzuiliwa ikabia kisha kuaciliws kwa mpasuko - ihali vipasuo kwamizwa hewa huzuiliws na kuaciliwa nafasi kidogo huxu islipite huwa na mkuu.
4. Eleza tofauti iliyoko kati ya sauti ghuna na sauti sighuna
Sauti ghuna huzefemesha nyuri za glot
ihali Sauti sighuna huzefemeshi nyuri za glot
5. Fafanua sifa bainifu ya viyeyusho ukilinganisha na konsonanti nyinginezo (al. 1)
Viyeyusho - hutamkwa kwa ulaini kama vile ni irabsu. Hewa huzuiliwi na ala za matamish
6. Taja vipashio vya lugha
Sauti neno
Silabi sentensi (al.2)
7. Tenganisha silabi za neno; 'lahaula'
la-ha-u-la (al. 1)
8. Fafanua maana ya maneno 'silabi za mwambatano'
ni silabi iliyoundwa kwa konsonant, mbili au tatu zibefurata kabla ya irabsi. (al. 1)
9. Onyesha muundo wa silabi za neno;
'chamcha'
Ch-a-m-ch-a
KI K KI (al.1)

10. Onyesha maana mbili za neno lifuatalo kwa kuzingatia matumizi kiimbo (al.2)

Amelala

- elala
1) Amelala - Taarifa   3) Amelala? - ~~Swali~~
2. Amelala! - Mshanga

11. Tunga sentensi yenyekitensi kishirikishi kipungufukisha na uweke shada ifaavyo

(al.2)

Mtoto 'ni mgoujws

12. Taja aina mbili kuu za viambishi vya Kiswahili (al. 2)

- 1) Vianibishi awali
2) Vianibishi tamati

13. **Ainisha** viambishi vyaktenzi (af.3)

Anachokichora

- nachokichora
A - Nafsi ya tatu unoja   chor - M2izi wa kitemzi
na - Kiambrishti elia wakati uliopo   a - Kiishno
cho - Kiambrishti kiregeshi
ki - Kiambrishti Cha kidendwa

14. Eleza **sifa** moja kuu ya **mizizi** wa kitenzi (al. 1)

Muzi ~~la~~ unabeba maana ja kifenziri na
hauwezi kuvunjwa bila ja kipoteza Maana

15. Taja matumizi **mawili ya mshazari** na ubainishe kwa kutolea mifano kwa kila

mojawepo (1)

(a), 2)

- mojawepo (1)

  - 1) Kuanchha tarehe - 18/07/2019
  - 2) Kuangosha visave - Barua/waraks ni nusu yga kyonau
  - 3) Kuangosha ubadala - Mabati/vigae vitafaa kuerelawg

Kua paa la myumbg

Afage Matumizi Kisha Mifano

$$(z_0 z_0 \text{te } 2 \times 1 = 2)$$

7) Kuonyosha selamu ya Vitabu Vitakatifu: Jeremiah 2:12
16. Onyesha matumizi mawili ya koloni na utoolee mifano mwafaka (:) (al. 2)

1) Kutengwa masina - Maria: Hod! hadi huku

2. Kuandika erodha: mf. iuliagizwa kuleta: Kamusi, Mag' wa Karai

3. Kutengwa saa: 12:07: ~~2019~~

4) Kuandika tarehe 18:07: 2019.

17. Andika ngeli za maneno yafuatayo

Bendi I-ZI

Tambi U-ZI

18. Tofautisha kati ya dhana zifuatazo

(al.3)

a) Vitenzi halisi

Husimama peke jaiice Katika Sentensi na hujitoshelerg kimaana. Huwa na nambishi ryote vinavyohitajica Kuwasilisho lugumbe

b) Vitenzi vikuu

Habeba lugumbe mikuu Katika Sentensi na huja baada ya Kitenzi kisaidizi

c) Vitenzi sambamba

Ni vitenzi uwili vya hadhi moja vinavyofuatana Katika Sentensi.

19. Andika sifa mbili za kitenzi kisaidizi

(al. 2)

1) Husaidia Kueleweza kua Kitenzi kikukka

2) Habeba nambishi Vinavyowakilisho nafsi / uliacati na kivumishi

20. Onyesha kwa kutunga sentensi mbili jinsi A-unganifu inatumitika kama;

(al. 2)

a) kiwakilishi

Isla ^W Kamau amepita mtihani.

b) kivumishi

Mtoto ^V wa Kamau amepita mtihani.

21. Geuza sentensi ifuatayo katika **hali ya mazoea** (al. 1)

Mimi ninacheza Mimi huchenza

22. Bainisha matumizi ya **kwa** katika sentensi uliyopewa ; (al.2)

Kingi ameenda kwake na kupika kwa sufuria
1)   2) - Kihusisha - Kuashimis / Kifaa / Kitumz

Dinaasunq Kihusishi kimilitishini

23. Kanusha kwa **wingi** (al.1)

Mimi ninasoma fungu la ufahamu

Sisi hatusoni fungu la ufahamu.

24. Nyambua vitenzi vifuatavyo katika kauli uliyopewa. (al.2)

Cheka (tendesha) Cheksha

Lima (tendewa) Liminga

25. Tunga sentensi **mbili** kuonyesha matumizi ya maneno yafuatayo; (al. 2)

a) Seuze

Ulimaliza Malir yote seuze kijuedio luki

b) Ama Dmuru kicogo ama uende myimbani

SEHEMU YA B: ISIMUJAMII (alama 20)

1. Eleza maana ya istilahi zifuatazo za isimujami (al. 5)

a) Isimu

Sayansi ya lugha (Taaluma inayodlunuzi
lugha kwa misungi ya Kisayansi)

b) Jamii - Kundi La Watu

c) Isimujamii

Irwanya wa lugha unaoclunguza sifa za lugha
Katika mukadha wa kijamii, uhusiano, histora
na matumizi yako kwa misingi ya kuwayensi

d) Sajili

Matumizi ya lugha kutegemea
Mazingira Maalumu. (refesta.)

e) Lughaa

Mfumo wa Santi nasibu zinazobuniwa kwa
Madhumuni ya Mawasiliano

2. Eleza sifa za ligha yako ⁽⁶⁾Maana ya lugha kipewa na jamii ^(al. 5)husika.

1) Hakuna lugha ulifobora kuhiko nyingine

2) Lugha kuzalina, hukua na kufa

3) Hubeba utamaduni wa jamii husika

4) Lugha kuna na mpaangilio maalumu wa Santi
unadeta maana kwa matumizi yake

5) Huandamana na ishara Katika matumizi

3. Fafanua umuhimu wa lugha kwa jamii yako ^(al. 5)

1) Ni chombo cha mawasiliano Katika jamii

2) Ni Kitambulisho cha mtu, utamaduni au utaife

3) Ni kigezo cha Kuunganisla Jamii

4) Chombo cha kufundisho / kuperitisho Naafisa

5) Chemchemi ya kuchumi - kalamu impata ajira

6) Chombo cha kuendeleza biashara

7) Ngenzo ya utafiti - kwa wanasyansi
Wa kusini

4. Taja mambo matano yanayoathiri matumizi ya lugha wakati wa mazungumzo

(al.5)

1. Hadhi / cheo.	(6) Madga
2. Uhusiano wa walusi	(7) Lugha atizuarzo
3. Umri	(8) Ehimi
4. jinsia	(9) Mtindo wa Mawasilisha
5. Mahali / marangira	

SEHEMU C: FASIHI SIMULIZI (alama 20)

1. Fafanua dhima ya fasihi simulizi katika jamii

(al.5)

- 1) Kujunudisha Jamii wanapokusanyi
- 2) Kuelimisha - mf. Matumizi ya methali, miseno'
- 3) Kuonya → Kuonya binadamu kutoicau na maevu
- 4) Kuelekeri, kuwalicosoa wanajamii
- 5) Kuwasilisha Maadili ya faayo kwa Jamii
- 6) Ni uinfadili ya kustonse

2. Eleza maana ya dhana zifuatazo za kifasihi

(al.2)

- a) Fasihi

Ni amagi sanaa mayo tumia lugha
Kama malighafi kujitisha hujumidse wa binadamu

- b) Sanaa

Ni ufundisi wa Kuwasilisha Mawazo ya binadamu
Kwa krajia ya kipekee k. v. uchoraji

3. Taja aina tatu za sanaa

(al. 3)

Fasihi   ufimyazi

uchoraji   uchogazi

vsusi

(zorote $3 \times 1 = 3$)

4. Tofautisha kati ya fasihi simulizi na fasihi andishi

(al.10)

<u>F. Simulizi</u>	<u>F. Andishi</u>
1. Mali ya jamii	Mali ja mtu binazzi
2. Ni Kongwe sana	Ni ya lumi kambuni
3. Ina fahamu nyugi	Tanze chache ukilunganisho Ps
4. Inalutaji Mahali Maalumu Inasomwa Mahali popote	
5. Hulufadhiwa akili Hifadhi yale ni kwa vitabu	
6. Mtambaji anawera	Inabadilika fy Mwandishi Ku badilisha jukwaani akiliapishi kazi upya
7. Huwasili siwa ug fanani mbele ya hadhi	Huwasili hwa nja Maandishi-sio lazima mwandishi awepo.
8) Huchimikisha hadhi Katika huwasilishi	Hadhi wa katumici
(Q) Sio lazima msimilizi awe amesoma	Inalutaji mtu aliyeomus ili kueleza na kusoma
10	

$$Zerote 5 \times 2 = 10$$

Kadiua Masibu megne ja mtahimiz

INSHA -Alama 20

Umekamilisha masomo ya chuo kikuu ulikosomea taaluma ya Uhifadhi wa mazingira.

Andika barua ya kuomba kazi kwa Katibu Mkuu wa manzingira katika kaunti yako.

(al. 20)

D) Zingatia Mtundo woga Banya rasmi:

(1) Anwani nubili -(Mwandishi / Mwendikizi)

2 Maamikizi

3. Mada - Kwa hemfi Kubwa

(4) lugha Samfu na rasmi

(5) kila mada aya yale.

(6) Hitimisho - Naneuo Maalumu - Ms. J. Klako ^{Mwanini}

Mada - Uhifadhi wa Mazingira

Mtaliiwa aonyeshe jinsi y

Kuhifadhi mazingira kwa kijumla:

(1) Kutotupa taka ovyo

(2) Kuelimisha jauji kuhusu mazingira

(3) Kutoicata miti / kujanda miti

(4) Kutochoma vifu ovyo

(5) Kutunza Chemchemi za maji

(6)

Kwa kufupi aonyeshe ulewayaji wa ukurani
wa kizingira

